

Noter

Andelsbevægelsens natur – Esben Bøgh Sørensen

- S. 2m: Se eksempelvis Niels Kristensens beretning i S.L. Manøe Hansen (red.): *Hjedding Andelsmejeri 1882-1905*. Ølgod Museum, 1972 og Hans Linding & Tage Olsen: *Et århundrede i andelssagens tjeneste: Hjedding Andelsmejeri 1882 – 10. juni – 1982*. Ansager Bogtrykkeri, 1982.
- S. 3n: Mette Kromand Nielsen: *Bølgen fra vest: De vestjyske andelsmejerier – et historisk speciale om det første andelsmejeri i Danmark*. Aalborg Universitet, 2020: 35-37.
- S. 4m: Markus Lampe & Paul Sharpe: *A Land of Milk and Butter – How Elites Created the Modern Danish Dairy Industry*. The University of Chicago Press, 2019.
- S. 4m: Ifølge en statistisk opgørelse i 1901 udgjorde de 68.628 gårde med et jordtillæggende på 108 tønder land eller derunder 60,6% af det samlede landbrugsareal, der hørte under betegnelsen gårde. Dem var der i alt 76.784 af i 1901. Dertil kom 173.199 huse (under 1. tønder hartkorn), som dog i alt kun havde et jordtillæggende svarende til 27,5% af gårdenes. Se Danmarks Statistik: *Oplysning om Danmarks ejendomme med jordtilliggende*, 1901.
- S. 4n: Claus Bjørn: ”Dansk mejeribrug – 1882-1914” i Claus Bjørn (red.): *Dansk Mejeribrug 1882-2000*. De danske Mejeriers Fællesorganisation, 1982.
- S. 6ø: Hans Linding & Tage Olsen: *Et århundrede i andelssagens tjeneste: Hjedding Andelsmejeri 1882 – 10. juni – 1982*. Ansager Bogtrykkeri, 1982: 73.
- S. 7ø: S.L. Manøe Hansen (red.): *Hjedding Andelsmejeri 1882-1905*. Ølgod Museum, 1972: 12-13.
- S. 7m: Markus Lampe & Paul Sharpe: *A Land of Milk and Butter – How Elites Created the Modern Danish Dairy Industry*. The University of Chicago Press, 2019.
- S. 7n: Claus Bjørn: ”Fællesmejerierne – en fase i Dansk mejeribrugs udvikling, 1860-1890” i *Bol og By. Meddelelser fra Landbohistorisk Selskab* nr. 2:1, 1977. Esben Bøgh Sørensen & Mads Mordhorst: ”Being strong together: Cooperative Farmer Organizing in Scandinavia” i Anker Brink mfl.: *Associative Governance in Scandinavia: Organizing Societies by "Combining Together"*. Routledge, 2024.
- S. 8m: Claus Bjørn: ”Landhusholdningsselskabet og andelsmejeriernes gennembrud” i *Erhvervshistorisk årbog* bd. 19, 1968: 284.
- S. 8n: Claus Bjørn: ”Dansk mejeribrug – 1882-1914” i Claus Bjørn (red.): *Dansk Mejeribrug 1882-2000*. De danske Mejeriers Fællesorganisation, 1982: 31.

- S. 8n: Claus Bjørn: ”Omkring andelsmejeribevegelsens tilblivelse” i Svend Gissel (red.): *Landbohistoriske Studier*. Landbohistorisk Selskab, 1970.
- S. 9n: Hans Hertel: *Andelsbevægelsen i Danmark*. Nordisk Forlag, 1917.
- S. 10m: Chris Otter: ”The British Nutrition Transition and its Histories” i *History Compass* årgang 10 nr. 11, 2012: 812-825.
- S. 11ø: David Higgins & Mads Mordhorst: ”Reputation and export performance: Danish butter exports and the British market, c.1880-c.1914” i *Business History* årgang 50 nr. 2, 2008: 185-204.
- S. 11n: https://biografiskeksikon.lex.dk/Philip_W._Heyman
- S. 12ø: Esben Bøgh Sørensen & Mads Mordhorst: ”Being strong together: Cooperative Farmer Organizing in Scandinavia” i Anker Brink mfl.: *Associative Governance in Scandinavia: Organizing Societies by "Combining Together"*. Routledge, 2024.
- S. 12n: For en detaljeret fremstilling af den politiske mobilisering i perioden, se René Karpantschof: *De stridbare danskere: Efter enevælden og før demokratiet 1848-1920*. Gads Forlag, 2019. For en kontekstualisering af forsamlingshusene i såvel ”foreningstiden” som provisorietidens politiske konflikt, se Johs. Nørregaard Frandsen & Johnny Wøllekær: *Forsamlingshuse er dansk kulturarv*. Syddansk Universitetsforlag, 2014.
- S. 13ø: https://biografiskeksikon.lex.dk/Peter_Bojsen
- S. 14m: Oprettelsen af Horsens andels-svineslagteri er behandlet i bl.a. Erik Helmer Pedersen & Flemming Just mfl.: *De første hundrede år: Danske Slagterier 1887-1987*. Danske Slagterier, 1987.
- S. 14n: <https://www.ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity>
- S. 14n: Torben Bager: *Andelsorganisering – En analyse af Danske andelsorganisationers udviklingsprocesser*. Sydjysk Universitetsforlag, 1992.
- 14n: Torben Bager: *Andelsorganisering – En analyse af Danske andelsorganisationers udviklingsprocesser*. Sydjysk Universitetsforlag, 1992: 88.
- S. 15m: *Andelsbladet*, 1916, 17. årgang: 199.
- S. 15n: Torben Bager: *Andelsorganisering – En analyse af Danske andelsorganisationers udviklingsprocesser*. Sydjysk Universitetsforlag, 1992
- S. 15n: Hans Hertel: *Andelsbevægelsen i Danmark*. Nordisk Forlag, 1917: 54.

S.17m: Ingrid Henriksen mfl.: "Law and Peace: Contracts and the Success of the Danish Dairy Cooperatives" i *The Journal of Economic History* vol. 72 no. 1, 2012: 203-204.

S. 17m: Ingrid Henriksen mfl.: "Law and Peace: Contracts and the Success of the Danish Dairy Cooperatives" i *The Journal of Economic History* vol. 72 no. 1, 2012: 210

S. 18ø: Claus Bjørn: "Dansk mejeribrug – 1882-1914" i Claus Bjørn (red.): *Dansk Mejeribrug 1882-2000*. De danske Mejeriers Fællesorganisation, 1982.

S.18ø: Hans Hertel: *Andelsbevægelsen i Danmark*. Nordisk Forlag, 1917: 132. Citatet er blevet flittigt brugt i andelsbevægelsens tidlige selvfortælling. Det skulle stamme fra forstander ved Ladelund Landbrugsskole, Niels Pedersen, men det er aldrig blevet verificeret.

S. 18ø: Torben Bager: *Andelsorganisering – En analyse af Danske andelsorganisationers udviklingsprocesser*. Sydjysk Universitetsforlag, 1992.

S. 18m: Konstruktionen af fortællingen om andelsbevægelsen som en 'bevægelse' med tilhørende ideologi er særligt blevet behandlet af historikeren Mads Mordhorst, f.eks. i "Andelsbevægelsen mellem national identitet og globalisering" i *Den Jyske Historiker* nr. 109, 2005

S. 18n: *Morgenbladet* den 10. april 1889: 1. Der lå et velbesøgt badehotel ved Skodsborg. Den tidligere tidsfastsættelse af betegnelsen "andelsbevægelse" til efter år 1900 er således ikke helt korrekt, se Mads Mordhorst: "Andelsbevægelsen mellem national identitet og globalisering" i *Den Jyske Historiker* nr. 109, 2005: 60.

S. 19m: *Andelsbladet*, 1900, 1. årgang: 1.

S.19m: Tallene er fundet i relevante årgange af *Andelsbladet* samt M.K. Kristensen: *Dansk Andels Gødningsforretning*. J. Jørgensen & Co, 1926: 48.

S. 20m: https://biografiskeksikon.lex.dk/Anders_Nielsen_-_organisationsleder

S. 20m: *Andelsbladet*, 1913, 14. årgang: 25

S. 20n: Esben Bøgh Sørensen & Mads Mordhorst: "Being strong together: Cooperative Farmer Organizing in Scandinavia" i Anker Brink mfl.: *Associative Governance in Scandinavia: Organizing Societies by "Combining Together"*, Routledge, 2024: 128

S. 20n: *Andelsbladet*, 1913, 14. årgang: 26-27.

S. 20n: Se f.eks. "Andelsbevægelsen fik demokratiet til at blomstre" i *Kristeligt Dagblad*, den 10. april 2014.

S. 22m: En fortrinlig nyere og nuanceret fremstilling af den konfliktfyldte politiske og sociale

udvikling i perioden kan findes i René Karpantschhof: *De stridbare danskere: Efter enevælden og før demokratiet 1848-1920*. Gads Forlag, 2019. I sin Ph.D.-afhandling fra 2012 *De Jordbundne: Danmarks Godsejere og det konstitutionelle monarki 1835-1919*, Aarhus Universitet, peger Jens Lei Wendel-Hansen på, at konflikten mellem godsejere og bønder stak dybt i Danmark og at netop dette modsætningsforhold banede vejen for parlamentarisk demokrati da godsejerne mistede legitimitet som politisk stand.

S. 22n: Claus Bjørn: ”Dansk mejeribrug – 1882-1914” i Claus Bjørn (red.): *Dansk Mejeribrug 1882-2000*. De danske Mejeriers Fællesorganisation, 1982: 100-112. Jørgen D. Rasmussen: ”Dansk mejeribrug 1914-55” i Claus Bjørn (red.): *Dansk Mejeribrug 1882-2000*. De danske Mejeriers Fællesorganisation, 1982: 294-295.

S. 24m: N.P.J. Buus: ”Landbruget før og nu” i *Tidsskrift for Landøkonomi*, 1865: 30.

S. 27ø: *Holstebro Dagblad* den 11. september 1900. Også i den efterfølgende historieskrivning om andelsbevægelsen blev det gang på gang fremhævet, hvordan særligt andelsmejerierne var afgørende for omstillingen fra kornproduktion til en øget fremstilling og forarbejdning af produkter fra dyr og dermed opgøret med den tidligere ”rovdrift” på ”jordens kapital af plantenæring”, som Hans Hertel udtrykte det i Hans Hertel: *Andelsbevægelsen i Danmark*. Nordisk Forlag, 1917: 106.

S. 28ø: Der findes mange fremstillinger af dyrkningssystemer inden landboreformerne. For et nyere overblik, se Peder Dam: ”Bæredygtighed i dansk landbrug ca. 1100-1800” i *Landbohistorisk Tidsskrift*, 2024.

S. 28m: Bo Fritzboeger: *Det åbne lands kulturhistorie*. DSR Forlag, 1998: 195. Kjeld Hansen: *Det tabte land: Den store fortælling om magten over det danske landskab*. Gads Forlag, 2008.

S. 28n: Trevangsbruget var kun et ud af et stort felt af varierede dyrkningssystemer inden landboreformerne. For et overblik, se Peder Dam: ”Bæredygtighed i dansk landbrug ca. 1100-1800” i *Landbohistorisk Tidsskrift*, 2024.

S. 28n: For en gennemgang af sædskiftets udvikling i perioden, se Chr. Christensen: *Gødningslæren og Sædskiftet*. August Bangs Boghandels Forlag, 1910. For en nyere fremstilling af dyrkningssystemerne og stofstrømmene i 1800-tallets landbrug, se Peter Bavnhøj & Gudrun Gormson: ”’Hvor rig jorden end af naturen er...’ - om bæredygtighed i dansk landbrug i 1800-tallet” i *Landbohistorisk Tidsskrift*, 2024.

S. 29m: S.P. Jensen: *Statistisk oversigt* i Claus Bjørn (red.): *Det danske landbrugs historie, 1810-1914*. Landbohistorisk selskab, 1988: 256-257.

S. 29n: Danmarks Statistik: *Landbrugsforhold i Danmark siden midten af det 19. århundrede*, 1911: 86. Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik 1900-1965* bd. 2, 1969.

S. 29n: Se tal i Danmarks Statistik: *Anvendelsen af landbrugsmaskiner mv.* København, 1925. I 1907 havde 44,7% af alle landbrugsejendomme en ajlebeholder. I 1923 var det steget til 78%.

S. 30n: Med naturlig tilstand menes her, hvad der med hensyn til EU's vandrammedirektiv kan gælde som en "reference condition" op imod hvilken man kan måle udviklingen i vandmiljøernes økologiske status. Se Hans Estrup Andersen mfl.: *Transport of nitrogen af phosphorus from land to sea around year 1900.* Scientific Report from DCE – Danish Centre for Environment and Energy No. 498; Bent T. Christensen mfl.: "Land-use and agriculture in Denmark around year 1900 and the quest for EU Water Framework Directive reference conditions in coastal waters" i *Ambio: A Journal of Environment and Society*, bd. 50, 2021: 1882–1893.

S. 31m: *Aarhus Amtstidende* den 20. februar 1897.

S. 32ø: A. Axelsen Drejer: *Jysk Andels-Foderstofforretning 1898-1948*, 1948: 19. Danmarks Statistik: *Danmarks vareomsætning med udlandet*, 1895: 12.

S. 32m: Se eksempelvis de første fodringsforsøg med malkekøer, N.J. Fjord: *Laboratorium for landøkonomiske forsøg - 26. beretning*, 1888.

S. 32m: Formanden for Tune Landboskole gav i sin populære fodringslære en grundig gennemgang af forsøgene og hvordan foderet kunne sammensættes på den mest profitable måde for kvæg i Anders Svendsen: *Fodringslæren*. August Bangs Boghandels Forlag, 1911.

S. 32n: H.J. Rasmussen: *Fodringslære*. August Bangs Boghandels Forlag, 1915.

S. 33m: A. Axelsen Drejer: *Jysk Andels-Foderstofforretning 1898-1948*, 1948.

S. 34ø: *Holstebro Avis* den 25. februar 1897.

S. 34m: Se for en gennemgang af indlæg og begivenheder, A. Axelsen Drejer: *Jysk Andels-Foderstofforretning 1898-1948*, 1948: 23-32.

S. 34n: Se gengivelse af selskabets vedtægter i A. Axelsen Drejer: *Jysk Andels-Foderstofforretning 1898-1948*, 1948: 36-40.

S. 35n: Hans Jørgen Rasmussen: "Kunstgødningens Anvendelse og Inkjøb" i *Vort Landbrug*, 15. årgang, 1896: 793-794.

S. 35n: J. K. Jensen: *Gødningslære*, 1935.

S. 36ø: M. K. Kristensen: *Dansk Andelsgødningsforretning*. J. Jørgensen & Co, 1926.

S. 36m: *Andelsbladet*, 1900, 1. årgang: 458.

S. 36n: M. K. Kristensen: *Dansk Andelsgødningsforretning*. J. Jørgensen & Co., 1926: 21-24.

S. 37ø: Processen opfundet af Birkeland var yderst energikrævende og fungerende derfor kun steder med billig fremstilling af elektricitet som ved Norges vandværker. Den mere kendte Haber-Bosch proces, hvor kvælstof bindes ved hjælp af katalysatorer, blev derfor den mest udbredte model til fremstilling af kvælstofholdige kunstgødninger og udkonkurrerede i løbet af 1930'erne Birkeland processen. For en historisk gennemgang af kunstgødningsfremstilling, se Vaclav Smil: *Enriching the Earth – Fritz Haber, Carl Bosch, and the Transformation of World Food Production*. The MIT Press, 2004.

S. 38ø: Chr. Kjær-Nielsen mfl.: *Kvægavl og Kvægopdræt*. Andelsbogtrykkeriet i Odense, 1920: 68-69.

S. 38ø: N.P.J. Buus: "Udstillingen af malkekvæg ved den 14. landmandsforsamling" i *Tidsskrift for Landøkonomi*, 1878: 431.

S. 38m: L. Hansen Larsen: "Den danske kos historie" i Kai Johansen mfl.: *Koen – Kvæget i dansk landbrug*. M. Normanns Forlag, 1963.

S. 38n: Hans Hertel: *Andelsbevægelsen i Danmark*. Nordisk Forlag, 1917: 330.

S. 40ø: Arne Nielsen mfl.: *100 år med ydelseskontrol – 1895-1995*. Landsudvalget for kvæg, 1995.

S. 40m: Jens Johansen: *Kontrolforeningen for Vejen og omegn*. Milo'ske bogtrykkeri, 1896.

S. 40m: Christian Krogh (red.): *Beretning om den attende danske landmandsforsamling i Odense*. Milo'ske bogtrykkeri, 1901: 315.

S. 41n: P.A. Mørkeberg: "Danmarks Svineavl" i *Tidsskrift for Landøkonomi*, 1896: 409-410.

S. 42ø: Erik Helmer Pedersen & Flemming Just mfl.: *De første hundrede år: Danske Slagterier 1887-1987*. Danske Slagterier, 1987: 25.

S. 42m: P.A. Mørkeberg: "Danmarks Svineavl" i *Tidsskrift for Landøkonomi*, 1896: 414-415.

S. 42n: P.A. Mørkeberg: "Danmarks Svineavl" i *Tidsskrift for Landøkonomi*, 1896: 418-419.

S. 43m: P.A. Mørkeberg: "Danmarks Svineavl" i *Tidsskrift for Landøkonomi*, 1896: 423.

- S. 43n: Per Jonsson: *Analyse af egenskaber hos svin af Dansk Landrace – med en historisk indledning*. Statens Husdyrbrugsudvalg, 1965: 50-51.
- S. 46m: Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik*, 1937: 45.
- S. 47m: *Andelsbladet*, 1953, 54. årgang: 6.
- S. 47n: *Andelsbladet*, 1954, 55. årgang: 7; *Andelsbladet*, 1956, 57. årgang: 9.
- S. 48ø: *Andelsbladet*, 1956, 57. årgang: 1292.
- S. 48m: A. Axelsen Drejer: *Andels-Svineslagterierne i Danmark 1887-1962*. De Samvirkende danske Andels-Svineslagterier, 1962: 217.
- S. 48m: Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik*, 1950: 68-69.
- S. 48n: Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik*, 1960: 71.
- S. 49n: *Andelsbladet*, 1948, 49. årgang: 37.
- S. 50ø: *Andelsbladet*, 1954, 55. årgang: 204.
- S. 50m: *Andelsbladet*, 1953, 54. årgang: 1118.
- S. 51ø: De Samvirkende danske Landboforeninger: *Beretning 1965-1966*: 223.
- S. 51ø: Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik*, 1950: 10.
- S. 51m: Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik*, 1966: 191.
- S. 51n: Erik Helmer Pedersen: *Det danske landbrugs historie, 1914-1988*. Landbohistorisk selskab, 1988: 249.
- S. 53ø: *Andelsbladet*, 1956, 57. årgang: 462.
- S. 53m: Jakob Buksti: "Dansk mejeribrug 1955-1982" i Claus Bjørn (red.): *Dansk Mejeribrug 1882-2000*. De danske Mejeriers Fællesorganisation, 1982: 347-354.
- S. 53m: *Betænkning afgivet af udvalget vedrørende landbrugsordningerne*. Betænkning nr. 561, 1970: 136. Se også Flemming Just: *Samspillet mellem staten, landbrugsorganisationerne og*

landbrugskooperationen. Sydjysk Universitetsforlag, 1984: 65 samt Ivar Danø mfl.: *Landbruget – udvikling og krise 1945-1982*. Forlaget Europa, 1982: 80-88.

S. 53n: Jørgen D. Rasmussen: ”Dansk mejeribrug 1914-55” i Claus Bjørn (red.): *Dansk Mejeribrug 1882-2000*. De danske Mejeriers Fællesorganisation, 1982: 214-215.

S. 54ø: Jakob Buksti: ”De erhvervspolitiske konsekvenser for dansk landbrug af afvandringen fra erhvervet efter 2. verdenskrig” i *Landbohistorisk Tidsskrift* nr. 3, 1980: 97.

S. 54m: Danske Mejeriforeningers Fællesorganisation til Mejerierne den 12. april & den 19. april. Rigsarkivet. Mejeriforeningen: *Materiale vedr. landbrugspolitik (1928-1994)*. Materiale vedr. mejeriet og landbruget i almindelighed 1934-1968, pakkenr. 600

S. 54n: *Andelsbladet*, 1957, 58. årgang: 1155-1159, 1187-1192.

S. 55m: https://biografiskeksikon.lex.dk/Torkil_Mathiassen

S. 55m: *Mælkeritidende*, 1963, årgang 76: 885-886.

S. 55n: *Mælkeritidende*, 1963, årgang 76: 888.

S. 56ø: *Andelsbladet*, 1959, 60. årgang: 1209.

S. 56m: https://biografiskeksikon.lex.dk/S._Overgaard

S. 56n: *Andelsbladet*, 1958, 59. årgang: 1202-1204.

S. 57ø: Referat af mødet i Mejeribrugets Planlægningsudvalg, onsdag den 30. september 1959 kl. 13.30 på mejerikontoret i Århus: 2. Rigsarkivet. Mejeriforeningen: *Mødemateriale og mødereferater (1948-2003)*. Mødereferater, planlægningsudvalget, pakkenr. 587.

S. 57n: Svend Winther Kristensen: *Kampen om mælken*. Landbohistorisk Selskab: 27-29.

S. 57n: Jakob Buksti: ”Dansk mejeribrug 1955-1982” i Claus Bjørn (red.): *Dansk Mejeribrug 1882-2000*. De danske Mejeriers Fællesorganisation, 1982: 364.

S. 58m: *Andelsbladet*, 1963, 64. årgang: 1181.

S. 58m: *Mælkeritidende*, 1964, årgang 77: 430.

S. 58n: Referat af Mejeribrugets Planlægningsudvalgs møde med lokaludvalget for Aarhus Omegns Mejeriforening, onsdag den 30 august 1961 kl. 14.30 på Mejerikontoret, Aarhus. Rigsarkivet.

Mejeriforeningen: *Mødemateriale og mødereferater (1948-2003)*. Mødereferater, planlægningsudvalget, pakkenr. 587.

S. 59ø: *Andelsselskaber i Danmark 1964-1967*. Andelsbogtrykkeriet i Odense, 1969: 18.

S. 59n: Referat af Mejeribrugets Planlægningsudvalgs møde den 4. juli, 1963 kl. 10 på Mejerikontoret, Aarhus. Rigsarkivet. Mejeriforeningen: *Mødemateriale og mødereferater (1948-2003)*. Mødereferater, planlægningsudvalget, pakkenr. 587.

S. 60ø: *Mælkeritidende*, 1963, årgang 76: 924.

S. 60m: *Andelsbladet*, 1963, 64. årgang: 1179.

S. 60m: Svend Winther Kristensen: *Kampen om mælken*. Landbohistorisk Selskab: 48.

S. 60m: *Andelsbladet*, 1964, 65. årgang: 1283.

S. 60n: Svend Winther Kristensen: *Kampen om mælken*. Landbohistorisk Selskab: 50.

S. 62ø: *Andelsbladet*, 1970, 71. årgang: 643.

S. 62m: Svend Winther Kristensen: *Kampen om mælken*. Landbohistorisk Selskab: 80.

S. 62m: *Andelsbladet*, 1970, 71. årgang: 789.

S. 63ø: Henning Otte Hansen: *Dansk landbrug i EU, 1973-2022*. Systime, 2024.

S. 63m: Svend Winther Kristensen: *Kampen om mælken*. Landbohistorisk Selskab: 144.

S. 63m: *Andelsbladet*, 1975, 76. årgang: 566.

S. 63n: *Andelsbladet*, 1977, 78. årgang: 506.

S. 64ø: De Samvirkende danske Andelsselskaber: *Andelsselskaber i Danmark 1977-1978*. Andelsudvalgets sekretariat, 1979: 2.

S. 64m: De Samvirkende danske Andelsselskaber: *Andelsselskaber i Danmark 1977-1978*. Andelsudvalgets sekretariat, 1979: 2.

S. 64m: Esben Bøgh Sørensen & Mads Mordhorst: "Being strong together: Cooperative Farmer Organizing in Scandinavia" i Anker Brink mfl.: *Associative Governance in Scandinavia: Organizing Societies by "Combining Together"*, Routledge, 2024.

S. 64n: *Andelsbladet*, 1973, 74. årgang: 506-507.

S. 66m: En gruppe medicinstuderende udarbejdede i forlængelse af strejken den såkaldte ”Tulip rapport” om forholdene på Tulip. Den blev udgivet i Studenterfrontens slagterigruppe: *Slagterirapport: Slagterier, stramninger og strejker*. Studenterfronten Århus Universitet, 1971. I samme udgivelse gennemgås en lang række andre overenskomststridige strejker på slagterierne i 1970-1971.

S. 66n: Studenterfrontens slagterigruppe: *Slagterirapport: Slagterier, stramninger og strejker*. Studenterfronten Århus Universitet, 1971. Henning Grelle & Knud Knudsen: *Gris på kniven: Slagteriarbejdernes arbejde og organisation i 100 år*. NNF, 1995: 138-139.

S. 67m: https://biografiskeleksikon.lex.dk/Johs._Dons_Christensen

S. 67m: A. Axelsen Drejer: *Andels-Svineslagterierne i Danmark 1887-1962*. De Samvirkende danske Andels-Svineslagterier, 1962: 217.

S. 67m: Erik Helmer Pedersen & Flemming Just mfl. *De første hundrede år: Danske slagterier 1887-1987*. Organisationen Danske Slagterier, 1987: 145-147.

S. 67n: Se radioforedrag med Dons Christensen i *Andelsbladet*, 1962, 63. årgang: 516.

S. 68ø: *Andelsbladet*, 1963, 64. årgang: 346.

S. 68n: Jesper Strandskov: *Konkurrence og koncentration: Svineslagteriernes fusionshistorie 1960-2010*. Syddansk Universitetsforlag, 2011: 46-47.

S. 68n: *Andelsbladet*, 1964, 65. årgang: 450.

S. 69ø: Referat af møde nr. 47 i Andelsslagteriernes planlægningsudvalg tirsdag den 10. oktober 1967 kl. 13.30 på fælleskontoret, Axelborg. Rigsarkivet. Eksport-Svineslagteriernes Salgsforening: *Mødereferater, planlægningsudvalget mv. (1966-1973)*. Pakkenr. 55.

S. 69m: *Andelsbladet*, 1968, 69. årgang: 289.

S. 69n: Jesper Strandskov: *Konkurrence og koncentration: Svineslagteriernes fusionshistorie 1960-2010*. Syddansk Universitetsforlag, 2011.

S. 69n: *Andelsselskaber i Danmark 1964-1967*. Andelsbogtrykkeriet i Odense, 1969.

S. 69n: *Andelsselskaber i Danmark 1972-1975*. Andelsbogtrykkeriet i Odense, 1976.

- S. 70n: Henning Grelle & Knud Knudsen: *Gris på kniven: Slagteriarbejdernes arbejde og organisation i 100 år*. NNF, 1995.
- S. 71ø: Henning Grelle & Knud Knudsen: *Gris på kniven: Slagteriarbejdernes arbejde og organisation i 100 år*. NNF, 1995: 123.
- S. 71ø: Henning Grelle & Knud Knudsen: *Gris på kniven: Slagteriarbejdernes arbejde og organisation i 100 år*. NNF, 1995: 141.
- S. 71n: O. Tvede: *Landsudvalget for svineavlens ledelse – Forhistorien og beretning for årene 1931-1956*. Landsudvalget for svineavlens ledelse, 1956: 15.
- S. 72ø: O. Tvede: *Landsudvalget for svineavlens ledelse – Forhistorien og beretning for årene 1931-1956*. Landsudvalget for svineavlens ledelse, 1956: 20.
- S. 72n: O. Tvede: *Landsudvalget for svineavlens ledelse – Forhistorien og beretning for årene 1931-1956*. Landsudvalget for svineavlens ledelse, 1956: 27-28.
- S. 72n: Per Jonsson: *Analyse af egenskaber hos svin af Dansk Landrace – med en historisk indledning*. Statens Husdyrbrugsudvalg, 1965: 67-68.
- S. 73ø: RS. P. Jeppesen: *Beretning om svineavlens ledelse*. De samvirkende danske Andels-Svineslagterier, 1962: 12.
- S. 73ø: RS. P. Jeppesen: *Beretning om svineavlens ledelse*. De samvirkende danske Andels-Svineslagterier, 1961: 23.
- S. 73ø: Hjalmar Clausen, mfl.: *60. beretning om sammenlignende forsøg med svin fra statsanerkendte avlscentre 1970-71*. Statens Husdyrbrugsudvalg, 1972: 35.
- S. 73m: Erik Helmer Pedersen & Flemming Just mfl. *De første hundrede år: Danske slagterier 1887-1987*. Organisationen Danske Slagterier, 1987: 166-169.
- S. 73m: K.M. Jensen: *Om svineavlens ledelse*. De samvirkende danske Andelsslagterier, 1930: 21.
- S. 73m: Peder Groos mfl.: *Beretning om svineavlens ledelse*. Landsudvalget for svineavlens ledelse, 1970: 18.
- S. 73m: Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik, 1950-1965*.
- S. 73n: Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik 1900-1965* bd. 2, 1969.

- S. 73n: Karl Aage Jacobsen: *Dansk svineproduktion efter 2. verdenskrig – fra alsidig husdyrhold til specialproduktion*. Landsudvalget for svin, 1995: 115-118.
- S. 74ø: Hjalmar Clausen: ”Dansk svineavls fremtid” i *Tidsskrift for Landøkonomi*, 1970; Peder Groos mfl.: *Beretning om svineavlens ledelse*. Landsudvalget for svineavlens ledelse, 1971: 31.
- S. 74ø: Henning Staun: ”Skal – skal ikke – Historien om dansk svineproduktions redning” i *Dansk Veterinærhistorisk Årbog*, bd. 49, 2022: 73-81.
- S. 74n: *Andelsbladet*, 1970, 71. årgang: 818.
- S. 74n: *Andelsbladet*, 1970, 71. årgang: 692.
- S. 75ø: Karl Aage Jacobsen (red.): *Avl og produktion af svin*. Landhusholdningsselskabets Forlag, 1979: 218-223.
- S. 75m: *Andelsbladet*, 1971, 72. årgang: 645.
- S. 76ø: Karl Aage Jacobsen: *Dansk svineproduktion efter 2. verdenskrig – fra alsidig husdyrhold til specialproduktion*. Landsudvalget for svin, 1995: 40.
- S. 76n: Andreas Dahl Jakobsen: *How every farm became a firm - A historico-philosophical genealogy of farm production rationalities in Denmark from the 1900s through the 2000s*. Master's Thesis, Copenhagen Business School, 2023.
- S. 78m: *Andelsbladet*, 1999, 100. årgang: 104.
- S. 78m: *Dagbladet* den 19. februar 1999.
- S. 78n: Mads Mordhorst: ”Andelsbevægelsen mellem national identitet og globalisering” i *Den Jyske Historiker* nr. 109, 2005: 51.
- S. 79ø: *Andelsbladet*, 1999, 100. årgang: 106.
- S. 79n: Mads Mordhorst: ”Andelsbevægelsen mellem national identitet og globalisering” i *Den Jyske Historiker* nr. 109, 2005: 63.
- S. 80ø: *Andelsbladet*, 1999, 100. årgang: 42.
- S. 80m: *Andelsbladet*, 1999, 100. årgang: 76.
- S. 80m: *Dagbladet* den 19. februar 1999.

- S. 80n: Jesper Strandskov: *Konkurrence og koncentration: Svineslagteriernes fusionshistorie 1960-2010*. Syddansk Universitetsforlag, 2011: 36.
- S. 81ø: *Andelsbladet*, 1999, 100. årgang: 362.
- S. 81ø: *Holbæk Amts Venstreblad* den 19. august 1999.
- S. 81m: *Andelsbladet*, 1999, 100. årgang: 362; *Holbæk Amts Venstreblad* den 19. august 1999.
- S. 81m: *Thisted Dagblad* den 5. oktober 1999.
- S. 81m: *Andelsbladet*, 2000, 101. årgang: 52.
- S. 82n: Danmarks Statistik. *Landbrugsstatistik*, 1960: 9.
- S. 82n: Danmarks Statistik. *REGNLA2*.
- S. 83ø: Danske Andelsselskaber: *Danske Andelsselskabers årsberetning 2002-2003*, 2003.
- S. 83m: Jeg bruger her livsform som et løst begreb for den sammenblanding af kulturelle og politiske udtryksformer, økonomiske virksomheder og sociale strukturer, der prægede landbosamfundet i tiden fra 1880erne frem til 1960erne. For et mere teoretisk defineret livsformsbegreb, se Thomas Højrup: *Det glemte folk – livsformer og centraldirigering*. Museum Tusulanum, 2010.
- S. 83n: *Andelsbladet*, 2003, 104. årgang: 400-401.
- S. 84ø: *Andelsbladet*, 1999, 100. årgang: 42.
- S. 84m: *Andelsbladet*, 2005, 106. årgang: 162.
- S. 85ø: *Andelsbladet*, 2003, 104. årgang: 2, 8.
- S. 85m: *Andelsbladet*, 2003, 104. årgang: 493-494.
- S. 85m. *Thisted Dagblad* den 14. juni 2005.
- S. 85n: *Midtjyllands Avis* den 19. november 2003.
- S. 85n: *Næstved Tidende* den 2. december 2003.
- S. 86ø: *Berlingske* den 19. marts 2005.

- S. 86n: *Århus Stiftstidende* den 11. februar 2006.
- S. 86n: *Berlingske* den 1. marts 2006.
- S. 87ø: *Jyllands-Posten* den 4. december 2003.
- S. 87m: Vendingen er fra virksomhedshistorikeren Mads Mordhorst i *Weekendavisen* den 4.-12. maj 2005.
- S. 87m: Eksempelvis Thorkil Mathiessen i *Andelsbladet*, 1963, årgang 64: 563.
- S. 88ø: Esben Bøgh Sørensen & Mads Mordhorst: "Being strong together: Cooperative Farmer Organizing in Scandinavia" i Anker Brink mfl.: *Associative Governance in Scandinavia: Organizing Societies by "Combining Together"*, Routledge, 2024.
- S. 88m: Henning Otte Hansen mfl.: *Fremtidens ejerformer i dansk landbrug - udfordringer og løsninger*, 2021: 11-12
- S. 88m: Danmarks Statistik. JORD2.
- S. 88n: Danish Crown: *Annual Report 2022/2023*; Arla: *Annual Report 2023*.
- S. 89ø: *Aarhus Stiftstidende* den 16. januar 1982.
- S. 89ø: Miljøstyrelsen: *Iltsvind og Fiskedød i 1981*, 1984: 244.
- S. 89m: Miljøstyrelsen: *Iltsvind og Fiskedød i 1981*, 1984.
- S. 89n: Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik 1900-1965* bd. 1, 1968: 240.
- S. 89n: Danmarks Statistik: *Landbrugsstatistik 1984*, 1985: 70.
- S. 89n: *Andelsbladet*, 1968, 69. årgang: 280.
- S. 89n: Se beretningen fra den fælles generalforsamling i *Andelsbladet*, 1969, 70. årgang: 255-259.
- S. 90ø: Jørgen E. Olesen: "Miljø og klima" i Gudrun Gormsen (red.): *Dansk Landbrug 1945-2020*. Gads Forlag: 336-340.
- S. 90m: *Andelsbladet*, 1985, 86. årgang: 446; *Andelsbladet*, 1987, 88. årgang: 50.

S. 90n: Overskriften hos DCE var den 4. oktober 2024: ”Største iltsvind i årtier”. Jørgen E. Olesen: ”Miljø og klima” i Gudrun Gormsen (red.): *Dansk Landbrug 1945-2020*. Gads Forlag: 339. *Berlingske* den 3. oktober 2023. *Politiken* den 21. august 2024.

S. 90n: Miljø og Fødevareministeriet: *Notat om fordelingen af tilførsel af kvælstof fra landbaserede kilder*, 2020.

S. 91n: Wilhjelmudvalget: *En rig natur i et rigt samfund*, 2001.

S. 91n: *Andelsbladet*, 2001, 102. årgang: 202, 370.

S. 92ø: *Intensive produktionssystemer og dyrebeskyttelse i dansk landbrug*. Betænkning nr. 868, 1979; *Intensive produktionsformer inden for landbruget*. Betænkning nr. 1126, 1988.

S. 92m: *Dagbladet Information* den 1. februar 1978.

S. 92n: Fødevarestyrelsen: *Dyrevelfærd i Danmark – med resultater fra velfærdskontrollen i 2023*. 2024; Mathilde Walter Clark: *Hvordan man laver dyr*. Politikens Forlag, 2023; Mathilde Walter Clark: *Det blinde øje*. Politikens Forlag, 2023.

S. 92n: Henning Otte Hansen: ”Minkavlens historie i Danmark, 1930-2021” i *Landbohistorisk tidsskrift* nr. 17, 2022.

S. 93ø: *Politiken* den 6. juni 2024.

S. 93m: IPCC: *Sixth assessment report. Chapter 5: Food, Fibre and Other Ecosystem Products*, 2022. FAO: *Loss and Damage in Agrifood Systems - Addressing Gaps and Challenges*. 2023.

S. 93m: DCA - Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug: *Videnssynthese om klimatilpasning og landbrug*, 2023. Disse scenarier er dog ingenting i forhold til, hvad der vil ske hvis den atlantiske termohaline cirkulation bryder sammen. Se ”Open Letter by Climate Scientists to the Nordic Council of Ministers”, Reykjavik, 2024: https://en.vedur.is/media/ads_in_header/AMOC-letter_Final.pdf

S. 93n: Klima- energi- og forsyningsministeriet: *Klimastatus- og fremskrivning 2024*, 2024.

S. 94ø: LBK nr 2580 af 13/12/2021.

S. 94m: Arla: *Future26 – Arla Foods lancerer en ny strategi på afgørende tidspunkt for mejeribranchen*. Pressemeddelelse, 3. november 2021.

S. 94n: *Landbrugsavisen* den 7. oktober 2023.

S. 95ø: *Politiken* den 22. november 2021.

S. 95ø: *Politiken* den 16. marts 2022.

S. 95ø: Rasmus Thirup Beck: "Arla Sverige taber sag om greenwashing" i *Klimamonitor*, den 3. februar 2023.

S. 95m: *Dagbladet Information* den 13. august 2019.

S. 95m: *Dagbladet Information* den 30. august 2019.

S. 95n: *Dagbladet Information* den 4. september 2019.

S. 95n: *Politiken* den 3. november 2023.

S. 96ø: Esben Grønberg Geist: "Danmarks første klimaretssag kommer til at skabe afgørende præcedens" i *Altinget*, 4. marts 2024.

S. 96m: Danish Crown: *Danish Crown tager bekræftende til genmæle i Højesteretssag*. Pressemeldelse, 12. april 2024.

S. 96m: Skatteministeriet: *Kommissorium for grøn skattereform*, 2020.

S. 96m: Morten Øyen: "Økonomiske vismænd: Uden høj CO2-afgift bliver det dyrt at nå klimamålet" i *Altinget* den 9. marts 2021.

S. 96n: Peder Tuborgh: "Dansk særskat på landbrugets CO2 vil modarbejde grønt momentum" i *Altinget*, 28. april 2024. Se også Peder Tuborghs udtalelser på en fødevarekonference på Christiansborg, gengivet i *Landbrugsavisen* den 3. maj 2024.

S. 96n: *Dagbladet Information* den 22. september 2021.

S. 96n: Frederik Vilhelm Greibe: "Politisk regulering risikerer at bremse landbrugets egne klimainitiativer" i *Altinget* den 26. marts 2023.

S. 97n: Økonomiministeriet: *Aftale om et grønt Danmark*, 2024.

S. 98ø: Klimarådet: *Danmarks klimamål i 2050*, 2024.

S. 98n: Se udtalelser fra Henning Otte Hansen og Mads Mordhorst i *Børsen* den 31. december 2021.

